

Lausunto

15.9.2020

VN/19859/2020

VN/19859/2020-STM-38

Liikenne- ja viestintäministeriö

STM:n lausunto hallituksen esityksestä laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa lausuntonaan hallituksen esityksestä seuraavaa.

Sosiaali- ja terveysministeriölle esitetyt erityiskysymykset**Ovatko ehdotetut toimenpiteet välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden lisäämiseksi matkailualalla?***Välttämättömyys*

Esityksen mukaan kuljetuspalvelun tarjoaja olisi velvollinen tarkastamaan, että Suomeen matkustavalla henkilöllä on mukanaan hänelle myönnetty todistus negatiivisesta uuden koronavirustaudin testituloksesta. Esityksen mukaan tarkempia säännöksiä negatiivista testitulosta koskevan todistuksen muodosta, kielestä, sisällöstä ja esittämistavasta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Osa koronatartunnoista on matkailuperäisiä. Yhdenkin tartunnan havaitseminen ennakkoon ja jatkotartuntojen estäminen auttaa epidemian hallinnassa, sillä omaehtoisen karanteenin ja muiden varotoimien on havaittu olevan riittämättömiä. Ennakkotestaaminen ulkomailta saapuville voidaan katsoa välttämättömäksi, jos työssäkäynnin toimeksiannosta tms. johtuen ja matkailun halutaan jatkuvan ja lisääntyvän nykyisestä. Yksinään testaaminen ei kuitenkaan ole riittävä toimi tartuntataudin leviämisen estämiseksi vaan muita varotoimia on ehdottomasti jatkettava sen rinnalla ja kaikkia matkailijoita niiden tärkeydestä aktiivisesti informoitava. Negatiivinen testitulokse ei takaa sitä, etteikö matkailija voisi toisessa maassa oleskelun viime hetkinä tai matkalla saada tartuntaa tai aiempi tartunta itämisajan puitteissa siirtyä tartuttavaan vaiheeseen. Ohjeistusta on matkustajille annettava myös hakeutumisesta Suomessa uuteen testiin ja tästä on myös terveydenhuollon toimijoita ohjeistettava, jotta ulkomaalaisten testaaminen toteutuu toivotulla tavalla.

Valtioneuvoston periaatepäätös 11.9.2020

Pelkkä ennakkotestaus vähentää Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) arvion mukaan rajat ylittävää tartuntariskiä vain 10-15%. Terveysturvallisuus edellyttää, että korkean riskin maista saavuttaessa henkilö asetetaan tartuntatautilain mukaiseen karanteeniin, josta voi vapautua toisella testillä tai Suomessa suoritettulla kaksoistestauksella valtioneuvoston periaatepäätöksen 11.9.2020 mukaisesti. Näin voitaisiin saavuttaa yli 90% tehokkuus tartuntojen estämisessä, mikä on hybridistrategian ensisijainen tavoite tässä kohtaa.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen 11.9.2020 kohdassa 3. Uusi testaukseen perustuva toimintamalli rajaliikenteessä todetaan seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö

PL 33
00023 ValtioneuvostoMeritullinkatu 8
Helsinki0295 16001
+358 295 1600102951 63415
+358 2951 63415kirjaamo@stm.fi
stm.fi

”Sisärajavalvonnan korvaamiseksi ja terveysturvallisuuden varmistamiseksi ulkorajoilla hallitus pitää tarpeellisenä kansalliseen hybridistrategiaan perustuvan testaukselle rakentuvan mallin käyttöönottoa rajaliikenteessä. Mallilla korvattaisiin sisärajatarkastukset terveysturvallisuuteen liittyvillä toimilla Suomen tautitilannetta merkittävästi heikentämättä. Korkeamman ilmaantuvuuden maista tai alueilta maahan saapuvilta edellytettäisiin eräitä poikkeusryhmiä lukuun ottamatta alle 72 tuntia vanhaa negatiivista Covid-19-testaustodistusta maahan saavuttaessa. Maahan saapuvat voidaan tartuntatautilain mukaisesti määrätä karanteeniin. Karanteenin voisi päättää aikaisintaan 72 tuntia maahantulosta toteutettavan toisen testin negatiivisella tuloksella. Toista testiä ja karanteenia ei vaadita maassa oleskelussa, joka kestää alle 72 tuntia.

Valtioneuvosto määrittelee arviointiperusteet korkeamman ilmaantuvuuden maille ja alueille sekä poikkeusryhmät, joille voidaan sallia maahantulo korkeamman ilmaantuvuuden maista ilman negatiivista testitodistusta ja karanteenia. Korkeamman ilmaantuvuuden maaksi ja alueeksi vahvistetaan ne, joiden ilmaantuvuus on enemmän kuin 25/100.000 asukasta kohti edellisen 14 vuorokauden aikana.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tarkastelee viikon välein maiden ja alueiden sijoittumista matalamman ja korkeamman ilmaantuvuuden kategorioihin. Sisäministeriö esittelee valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi ilmaantuvuutta koskevan kategorialuettelon ja muutokset siihen.

Suomen kansalaisilta ja pysyvästi Suomessa asuvilta ei Suomeen palatessa edellytettäisi testaustodistusta. Korkeamman ilmaantuvuuden maista saavuttaessa heidät ohjattaisiin testeihin Suomessa.

Testaukseen perustuvan toimintamallin käyttöönotto mahdollistaisi matkailualan toiminnan nykyistä paremmin ja kolmansiä maita koskevien matkustusrajoitusten purkamisen. Uusi ennakkotestiin perustuva malli mahdollistaa matkat niin EU- ja Schengen-maista kuin EU:n vihreän listan maista sekä myös Charter- ja ryhmämatkat silloinkin, kun ilmaantuvuus on yli 25/100.000/14 vrk ilman karanteenia, jos matka kestää enintään 72 tuntia. Jos matka kestää yli 72 tuntia, matkustajan tulee mennä toiseen testiin.

Työssäkäynti ja muu rajayhteisöjen päivittäinen kanssakäynti mahdollistetaan pohjoisella maarajalla sekä Viron ja Ruotsin lautta- ja lentoliikenteessä ilman testaustodistusta ja karanteenia alueellisen tautitilanteen ollessa suurin piirtein toisiaan vastaava edellä todetusta raja-arvosta riippumatta. Muiden matkustajien osalta terveysviranomaiset tekisivät riskiarvion perusteella kohdennettuja tarkastuksia ja testauksia.

Erityisryhmien, esim. kulttuurin, urheilun, elinkeinoelämän edustajien, saapuminen ja oleskelu Suomessa uuden mallin tai siirtymäkauden mallin asettamista edellytyksistä poiketen voidaan hyväksyä, kun henkilöiden tai henkilöryhmien maahan pääsy on perusteltua. Tällaisia tehtäviä ovat erityisesti toimialan elpymisen, uuden kasvun tai pitkän aikavälin toimintaedellytysten turvaamiseksi välttämättömät tehtävät. Työnantajan tai muun maahan kutsuvan tahon tulee esittää henkilölle tai ryhmälle oma terveysturvallisuutta koskeva toimenpidesuunnitelma kansallisia ohjeita noudattaen, mahdollisesti paikallista tartuntatautiviranomaista konsultoiden. Erityisryhmien maahanpääsyn tarpeellisuus ja edellytykset käsitellään jatkossa Rajavartiolaitoksen koordinoimana. Päätöksenteosta ja sen edellytyksistä on tarkoitus säätää ja tarkemmat edellytykset tarkennetaan jatkovalmistelussa.

Edellä esitetty kahden testauksen mallin käyttöönotto edellyttää kiireellisesti tehtäviä lainsäädäntömuutoksia, mm. liikenteen palveluista annetun lain muuttamista, sekä testaustoiminnan lisäämistä ja uudelleen kohdentamista sekä muita terveysturvallisuuden varmistavia toimia maahantulon yhteydessä. Kaikki tähän malliin ja testauskapasiteetin kasvattamiseen liittyvät kustannukset katetaan täysimääräisesti.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen, jossa ehdotetaan lisättäväksi liikenteen palveluista annettuun lakiin uudet säännökset negatiivisen tartuntatautia koskevan testituloksen tarkastamisesta ja todistuksen esittämisestä. Ennakkotestiä pidetään maahantulon edellytyksenä korkeamman ilmaantuvuuden maista heti sen jälkeen, kun asiaa koskeva lainmuutos on tullut voimaan, ja toisen vaiheen testin osalta malli otetaan käyttöön 23.11.2020 mennessä.”

Linkki 11.9.2020 annettuun valtioneuvoston periaatepäätökseen:
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806d932a>

Muuta

Sosiaali- ja terveysministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei määritellä riittäväällä tarkkuudella mitä testituloksen on tarkoitus kertoa. Rajan yli tapahtuvien tartuntojen ehkäisemiseksi on keskeistä tunnistaa henkilöt, joilla on SARS-CoV2-tartunta. Uuden koronaviruksen (SARS-CoV2) osoittamiseksi käytetään viruksen perimää tai pintarakenteita tunnistavia testejä (nk. PCR- ja antigeeni-testit) ja sairastetun infektion toteamiseksi vasta-ainetestejä. On tärkeää tiedostaa, että viruksen osoittamiseen käytettyjen PCR- ja antigeenitestien kyky tunnistaa tartunta vaihtelee. Negatiivinen testituloks ei aina poissulje tartuntaa.

Covid-19-infektion itämisajaksi on arvioitu 1–14 päivää, keskimäärin noin 4–5 päivää. Itämisajalla tarkoitetaan aikaa tartunnasta tautiin. Itämisajana virus pyrkii kiinnittymään, tunkeutumaan ja aloittamaan lisääntymisen tartunnan saaneen elimistössä. STM muistuttaa, että SARS-CoV2-viruksen tunnistamiseksi tarkoitetut testit voivat toimia huonommin itämisajana, jolloin virus ei välttämättä vielä lisääntynyt merkittävästi ylähengitysteissä. Covid-19-infektion taudinkuva tunnetaan vielä puutteellisesti, vaikka uutta tieteellistä tutkimustietoa kertyy jatkuvasti. Covid-19-infektioon sairastuneiden potilaiden hengitysteissä on toisaalta pystytty osoittamaan virusta pitkään infektion ensioireiden ilmaantumisen jälkeen. Infektioon sairastunutta henkilöä ei kuitenkaan enää pidetä tartuttavana, jos tartunnasta on kulunut riittävän pitkä aika, siitä huolimatta, että SARS-CoV2-virusta tunnistava testi olisi yhä positiivinen.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että parantunut mutta vielä testiposiitivinen henkilö ei muodosta tartunnan vaaraa eikä hänen matkustamistaan tulisi evätä sen vuoksi. Lakiesitykseen olisi lisättävä mahdollisuus negatiivisen testituloksen sijaan osoittaa matkustuskelpoisuutensa laillistetun lääkärin vahvistamalla todistuksella, jossa todetaan matkustajan sairastaneen laboratoriotestein varmistetun uuden koronavirustaudin mutta parantuneen siitä.

Ovatko toimenpide-ehdotukset riittäviä turvaamaan Suomen terveydenhuollon kapasiteetin riittävyden?

Yksinään matkailijoiden testaaminen ei ole riittävä toimi turvaamaan terveydenhuollon kapasiteettia. Suurin osa tartunnoista tapahtuu toistaiseksi kotoperäisesti. Matkailuperäisten tartuntojen määrä lisääntynee, kun kansalaisten vapaampi liikkuminen sallitaan – silloin matkailuun liittyvän testaamisen merkitys myös palvelujärjestelmän kapasiteetin turvaamisessa korostuu.

On huomioitava, että testausten järjestäminen maahan saavuttaessa vie runsaasti terveydenhuollon resursseja. Näin ollen ennen saapumista tehtävä testaus lähtömaassa voi vähentää jonkin verran työtä ja kustannuksia Suomessa verrattuna täällä tehtävään testaukseen. Matkustajille ja terveydenhuoltoalalla toimiville on annettava kuitenkin selkeät toimintaohjeet jatkotoimista, Suomessa tapahtuvan testauksen osalta.

Miten mahdolliset jälkitoimet huolehditaan (valvonta/uusintatestaus)?

Ks. edellinen vastaus: Valtioneuvoston periaatepäätöksen 11.9.2020 kohta 3 Uusi testaukseen perustuva toimintamalli rajaliikenteessä.

Tartuntatautilain (1227/2016) mukaista karanteenia ja eristystä kuntien tartuntataudeista vastaavat tahot ovat valvoneet mm. yhteydenotoilla. Tämänkin toimen mahdollisuus riippuu kulloisestakin tartunta- ja työtilanteesta kunnassa.

Tartuntatautilain 16 §:n mukaan aluehallintovirasto voi määrätä henkilön pakolliseen terveystarkastukseen, esim. laboratoriotestiin, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Tällainen toimintatapa uusintatestauksen toteuttamiseksi aiheuttaa myös suurta lisäpainetta testaukseen ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään.

Kaikkia matkailijoita tulee kuitenkin kannustaa hakeutumaan herkästi uuteen testiin vielä saapumisen jälkeen. Testaus on mahdollista toteuttaa sekä yksityisen että julkisen terveydenhuollon piirissä ja sovitusta toimintamallista on annettava selkeät ohjeet niin matkailijoille kuin terveydenhuollossa toimiville ammattilaisille. Kun uusintatestausta tullaan tarvitsemaan Suomessa paljon matkailun lisääntyessä, palvelujärjestelmään voi kohdistua aiempaa enemmän painetta sekä testauksen että testissä käyneiden ja heidän läheistensä ohjaustarpeesta johtuen.

Kysymykset kaikille lausunnonantajille

Yleishuomiot hallituksen esityksestä?

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää esitettyä liikenteen palveluista annetun lain muuttamista kannatettavana. Negatiivisen testituloksen vaatiminen uuden koronaviruksen (SARS-CoV2) aiheuttaman taudin (covid-19) negatiivisesta testituloksesta Suomeen tulevilta matkustajilta olisi yksi lisä-keino koronavirustaudin leviämisen estämisessä.

Nykytila ja sen arviointi -kohdassa s. 4 ei ole epidemiologista tilannekuvausta koronavirustaudista. Tilannekuvausta koronavirustautiin liittyen päivitetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) verkkosivuilla. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että hallituksen esitykseen lisättäisiin ko. tilannekuvausta ja linkki THL:n verkkosivuille. Ajankohtaiset tiedot löytyvät kulloinkin linkistä: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta>

Linkki tällä hetkellä viimeisimpään tilannekuvaan: <https://thl.fi/fi/-/koronavirusepidemia-pysynyt-edelleen-maltillisena-useista-joukkoaltistumisista-huolimatta?redirect=%2Ffi%2Fweb%2Finfektioaudit-ja-rokotukset%2Fajankohtaista%2Fajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19>

Nykytilan kuvausta tulisi tarkentaa työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden osalta, jotka koskevat poikkeamista normaaleista toimintatavoista, kun on kyse huoltovarmuuden kannalta välttämättömien kriittisten toimintojen ja elinkeinoelämän toiminnan varmistamisesta. Esitys jättää myös epäselväksi, miten lähtömaata tulkitaan kauttakululiikenteen tai hyvin lyhyen lähtömaassa oleskelun tilanteissa.

Tarkennuksena ehdotetaan, että laissa ja sen perusteluissa tulisi käyttää ko. todistuksesta seuraavaa termiä: uuden koronaviruksen (SARS-CoV2) aiheuttaman taudin (covid-19) negatiivisesta testituloksesta annettu kirjallinen todistus. "SARS-CoV2"-lyhenne kuvaa virusta, kun taas "covid-19"-lyhenne kuvaa uuden koronaviruksen aiheuttamaa tautia.

Tietosuoja

Esityksen mukaan "Lakiehdotuksen 153 a §:ssä säädettäisiin kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarkastaa matkustajan asiakirja (todistus negatiivisesta testituloksesta) rajat ylittävässä liikenteessä" ja että "Kuljetuspalvelun tarjoajalla olisi tarkastuksen toteuttamiseksi oikeus käyttää matkustajaa koskevia varaustietoja sekä tehdä tietojärjestelmänsä merkintä negatiivisesta testituloksesta." Lisäksi esityksessä todetaan, että "Kyseinen todistus sisältää matkustajan terveystietoja, jotka luokitellaan arkaluonteisiksi tiedoiksi" ja edelleen "Todistusta koskeva rekisterimerkintä on hävitettävä välittömästi, kun se ei ole viranomaisvalvonnan toteuttamiseksi tarpeen." Kysymykset: Jos merkinnän tekeminen negatiivisesta testituloksesta tarkoittaa arkaluonteisen henkilötiedon (potilastiedon) keräämistä, niin mikä taho on kyseisen arkaluonteisen henkilötiedon rekisterinpitäjä? Esitykseen voisi olla syytä tarkentaa mitä tarkkaan ottaen tarkoitetaan todistusta koskevan rekisterimerkinnän hävittämällä välittömästi. Toteutuuko tiedon käsittely datan minimoinnin periaatteilla, tietoturvallisesti ja onko tietosuojanäkökohdat huomioitu, onko tiedon tallennusaika määritelty ja kuvattu tiedon hävitystapa?

Esityksessä myös todetaan, että "Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin myös tarkempia säännöksiä negatiivisesta testituloksesta koskevan todistuksen muodosta, kielestä, sisällöstä ja esittämistavasta." Kysymys: Jos merkinnän tekeminen negatiivisesta testituloksesta tarkoittaa arkaluonteisten henkilötiedon käsittelyä, niin tulisiko asetuksella voida antaa myös tarkempia säännöksiä ko. tietojen käsittelyssä käytettävistä tietojärjestelmistä?

Kuljetusyrityksen tarkastusvelvoitetta koskevat huomiot ja mahdolliset ehdotukset?

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi sitä, että kuljetusyritys on velvollinen tarkastamaan, että matkustajilla on mukanaan uuden koronaviruksen (SARS-CoV2) aiheuttaman taudin (covid-19) negatiivisesta testituloksesta annettu kirjallinen todistus.

Matkustajaan kohdistuvat velvollisuudet: huomiot ja mahdolliset ehdotukset?

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä koronavirustaudin leviämisen estämiseksi sitä, että matkustajilla on mukanaan uuden koronaviruksen (SARS-CoV2) aiheuttaman taudin (covid-19) negatiivisesta testituloksesta annettu kirjallinen todistus.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Hallitusneuvos

Liisa Katajamäki

Liitteet

-

Jakelu

-

Tiedoksi

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
Valtiosihteeri
Erityisavustajat